

תיק משפטי 116: הגר מול שרה / שרה מול הגר

נטלי ישי

יש הטוענים, ששרה לא חטאה ביחסה להגר. מטרת העינוי להחזיר את הגר למוטב. לעומתם יש הטוענים, שרה חטאה בעינוי זה. שרה לא נהגה במידת המוסר ואף לא במידת החסד. **לדעתכם, האם אפשר ללמד זכות על שרה, ולגנות את התנהגותה של הגר או להיפך להאשים את שרה ולזכות את הגר?**

כתבו כתב הגנה. בכתב ההגנה אתם נדרשים ללמד זכות על הגר או על שרה. עליכם לנקוט עמדה ולשכנע את בית המשפט בעמדתכם. ניסוח הכתיבה נעשה בדרך של כתיבת טיעון.

טיעון הוא ניסיון לבסס טענה מסוימת ולהגן עליה מפני ביקורת.

אפשר לדמות את הטיעון לבניית תיק בבית משפט, כאשר הסנגור או התובע מנסים להצדיק את עמדתם בעזרת ראיות והסברים, שישכנעו בעמדתם ובצדקתם. טיעון כולל **שלושה** רכיבים בסיסיים: טענה, נימוקים והפרכה. **טענה** – אמירה, שאפשר להתווכח על צדקתה. טענה יכולה להיות קביעה, עמדה, החלטה או מסקנה. לדוגמה במקרה זה הציגו את טענתכם. חשבו על דרך ניסוח, שתגרום לשופטים לחשוב ואולי להתחיל להשתכנע.

נימוקים – משפטים, שנועדו לבסס את עמדתכם ולהצדיקה. קיימים שני סוגים של נימוקים: ראיות – הצגה של מידע ונתונים. במקרה שלנו נשתמש בראיות מן הטקסט המקראי. הסבר – הצדקת הטענה בעזרת מדרשים, פרשנויות, דעות חוקרים וכד'. **הפרכה** – הצגת טענה אפשרית של המתנגדים ושלילתה באמצעות נימוקים שונים שלכם לצורך חיזוק עמדתכם.

זכרו המטרה להגן על שרה או על הגר. לא ניתן לתמוך בשני הצדדים זו המהות של עריכת הדין וקתיבת כתב הגנה. לפניכם רשימה של מקורות שיוכלו לסייע לכתיבתכם. חפשו מקורות נוספים שיש ביכולתם לחזק את עמדתכם, הוסיפו אותם. תוכלו להסתייע באתר 929 הקפידו לציין את מקורותיכם. עליכם להציג לפחות **שלושה** נימוקים ולהסבירם. בעמדתכם חשבו על טענת הנגד והפרכתה. **שימו לב** בהצגת דעות הפרשנים חשוב להסביר כיצד הם תומכים בעמדתכם אל תסתפקו בהעתקה. ציטוט לשעצמו איננו משכנע. **זכרו עליכם לשכנע את השופטים.**

דוגמאות לתימוכין

הרב אלחנן סמט: "כך או אחרת, ודאי שהתנהגותה של הגר מגונה: לא זו בלבד שיש בה התאכזרות לאישה עקרה, אלא שיש בה גם כפיות טובה כלפי גבירתה, אשר נתנה אותה לאברם לאישה, ואשר בזכותה הרתה לו"

המלבי"ם (מאיר ליבוש בן יחיאל מיכל ויזר): "כי חשבה שאחר שהרתה (הגר) יצאה מרשותה וגם נדמה לה שהיא צדקת יותר משרה אחר שהרתה תיכף"

רד"ק (רבי דוד קמחי): "ולא נהגה שרי בזה בעינוי לא למידת מוסר ולא למידת חסידות. לא מוסר – כי אף על פי שאברם מחל (ויתר) לה על כבודו ואמר לה "עשי הטוב בעיניך", היה ראוי לה למשוך את ידה (להימנע) לכבודו ולא לענותה(לענות את הגר). ולא מידת חסידות ונפש טובה, כי אין ראוי לאדם לעשות כל יכולתו במה שתחת ידו (למי שכפוף לו). מה שעשתה שרי לא היה טוב בעיני האל כמו שאמר (בהמשך) המלאך אל הגר: "כי שמע ה' אל עונייך והשיב לה, להגר, ברכה תחת עינוייה"

רמב"ם (רבי משה בן מימון): "חטאה אמנו בעינוי הזה וגם אברם בהניחו לה לעשות כן, ושמע ה' אל עוניה ונתן לה בן שיהא פרא אדם לענות זרע אברם ושרי בכל מיני עינוי"

בראשית רבה וילנא פרשה מ"ה: "והיו מטרוניות באות לשאול בשלומה של שרה והייתה שרה אומרת להם צאו ושאלו בשלומה של עלובה (הגר), והייתה הגר אומרת להם שרי גבירתי אין סיתרה כגלויה נראית צדקת ואינה צדקת. אילו היתה צדקת ראו כמה שנים שלא נתעברה ואני בלילה אחד נתעברתי (נתעברתי = נכנסתי להריון)"

אברבנאל: "וכתב רמב"ן ששרה חטאה בזה וגם אברם שהניחה לעשות. ואין הדבר כן. כי כבר כתב המדיני (רמב"ם), אם רוצים לרפא או לתקן התנהגות לקויה הוא בהטותו את ההתנהגות לצד המוגד למשל: את הקמצן יש לחנך זמן מה לבזבזנות וכך יגיע אל הדרך הממוצעת בין קמצנות לבזבזנות (... וכן שרי כאשר ראתה את הגר בגאווה וגאון... ונשתעבדה בה) שרה בהגר בקושי יותר ממה שהייתה רגילה, וכל זה לתכלית הטוב, כדי להשיבה על המיצוע (ההתנהגות בדרך הממוצעת).
לדעת אברבנאל העינוי אינו ביטוי לכעס או לנקמה, אלא אמצעי חינוכי בלבד להחזיר את הגר אל הדרך הבינונית, לאחר שנהגה בקיצוניות כלפי שרי בזלזלה בה"

חוקי חמורבי, מלך בבל, סעיפים: 146-147

"כי יקח איש נציתום (כוהנת האסורה בלידה) ונתנה אמה לאישה, ותלד לו בנים, ואחרי-כן תשתווה האמה ההיא אל גברתה, עקב כי ילדה בנים-גברתה בכסף לא תמכרנה, אות עבדות תשים עליה ועם השפחות תחשבנה."

הסכם נישואין מנוזי (בצפון עיראק): "אישה בשם קלימנינו תינתן לאיש שנימה, ואם קלימנינו תלד לו, לא ייקח שנימה אישה אחרת. אך אם לא תלד, תיקח קלימנינו אישה מארץ לולו (שפחה) תשיא אותה לשנימה ותפקח על הצאצאים"

תעודה אשורית מאות 7 – 8 לפנה"ס: "צוביתו בת אמת עשתורת, נתנה למלכירס בן עבד עוז לאישה. אם צוביתו לא תהרה ולא תלד היא תיקח אמה ותשלח אותה במקומה, ילדי האמה יחשבו לילדיה. אם תשנא אותה תוכל למכרה"

עקרה: רחל

בן לו היה לי ילד קטן.
שחור תלתלים ונבון.
לאחוז בידו ולפסוע לאט
בשבילי הגן.
ילד קטן.
אורי אקרא לו, אורי שלי!
רך וצלול הוא השם הקצר.
רסיס נהרה.
לילדי השחרחר אורי אקרא!
עוד אתמרמר כרחל האם.
עוד אתפלל כחנה בשלה.
עוד אחכה לו
עוד אחכה

המלצה: באתר 929 בראשית ט"ז מופיעות דעות מגוונות היכולות לסייע לכם בכתיבת כתב ההגנה.

